

Változó feladatok az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtárában

Az Állatorvostudományi Egyetem Központi Könyvtárát évek óta a korszerű információs technika eszközeit felvonultató és hatékonyan használó egyetemi könyvtárak egyik éllovasaként ismerjük. Örömmel adjuk most közre további fejlesztéseikről szóló beszámolójukat, benne a könyvtár korszerű CD-ROM stratégiájának, és – ami különösen öröndetes – aktív felhasználóképzési programjuknak rövid összefoglalásával.

Alig néhány éve (1991) annak, hogy az online technika magyarországi megjelenésének tizedik évfordulóját ünnepelevén, a távoli adatbázisok használói között az állatorvos-tudományi szakterületért felelős könyvtárként mi is beszámoltunk számítógépes irodalomkutatói tapasztalatainkról.* Akkor még főként a szakirodalomból, valamint külföldi és hazai nagy szakkönyvtárak bemutatói alkalmával ismerhettük meg a CD-ROM technika tulajdonságait, láttuk és láttattuk be alkalmazásának előnyeit. Azt az elméleti feltételezést, hogy az irodalomkutatásban a CD-ROM adatbázisok használata helyettesíteni tudja az online keresést, a gyakorlat módosította. Ma már látjuk, hogy egymást kiegészítve szolgálják az igények kielégítését.

1991-ig az online keresések száma könyvtárunkban is gyorsan növekedett, kiváltva a külső cégeknél (MTA, Agroinform, Gyógyszeripari Egyesülés) megrendelt folyamatos témafigyelések többségét. Igyekeztünk élni a szolgáltatók által kínált nagyszámú és változatos adatbázis nyújtotta keresési lehetőséggel. Az 1. táblázatból azonban jól látható, hogy az általunk keresett témák többsége a CAB Abstractsben (előállító: Centre of Agriculture Bioscience International) áll rendelkezésünkre.

A CD-ROM technika megjelenése

1991-ben az egyetemi vezetés támogatásával megvásárolhattunk egy CD-ROM meghajtót, és a CAB Abstracts első két, a szakirodalmat 1984-től 1989-ig lefedő lemezét, amit két évvel később követett a CD-torony megvétele, és további lemezek előfizetése: a CAB-CD III, IV, a VETCD (állatorvoslás 1973–1991) és a BEASTCD (állattenyésztés 1973–1991), valamint a MEDLINE (1980-tól napjainkig). 1993-ban, amint megjelent, azonnal megrendeltük az ISI Current Con-

* CSEREY Lászlóné–TAPOLCAI Ágnes: Online információszolgáltatás az állatorvos-tudomány területén. = TMT, 38. köt. 1–2. sz. 1991. p. 28–30.

1. táblázat

Az online keresések megoszlása adatbázisok szerint

Adatbázis neve	Online keresések száma	
	1987–92	1993
ANALYTICAL ABS. analitika		2
AGRICOLA mezőgazdaság	5	
BIOSIS Previews biológia	32	2
CAB Abstracts mezőgazdaság, állatorvos-tudomány	226	12
CA SEARCH kémia	18	3
CHEMNAME kémiai nevek	3	
DIALINDEX DIALOG adatbázisok	26	2
DRUG INFORMATION FULLTEXT az USA-ban forgalomban lévő gyógyszerek	4	
EMBASE (Excerpta Medica) orvostudomány	18	3
ERIC oktatás, képzés	2	
FSTA (Food Sci. & Tech. Abs.) élelmiszeripar	14	1
MEDLINE orvostudomány	111	3
ONTAP online gyakorló adatbázisok	32	
SCISEARCH természettudomány	2	
TOXALL toxikológia	33	1
WPI (World Patents Index) szabadalmak	20	
	546	29

tents szolgáltatásának „Focus on Veterinary Science and Medicine” szeparátumát hajlékonylemezen, amely hatékonyan egészíti ki az előbbieken vázolt kollektíót.

Integrált könyvtári rendszer

A szakirodalmi információs szolgáltatás fejlődésének sajátos útja, hogy a nyugati termékekben regisztrált primer dokumentumokról – legyenek akár online, CD-ROM-on vagy hajlékonylemezen elérhetőek – naprakész adatokat szolgáltatathatunk, de saját könyvtáraink többsége most küszködik állományának gépi feltárással. Az Állatorvostudományi Egyetem Könyvtára ez év elejétől használja a TINLIB integrált rendszert a könyvtári munka egész területén. Jelenleg az

- ▶ 1991. január 1-je után beérkezett könyvek,
- ▶ az egyetemi tankönyvek,
- ▶ a teljes folyóirat-állomány

található a rendszerben.

Mindez természetesen összességében is csak töredéke a feldolgozandó anyagnak. A fent említett adatok jelentős részét az 1991. január 1-je óta használt PCLIB nevű, MicroISIS alapú adatbázisunkból töltöttük át.

A téma szerinti visszakeresést – a könyvtári rendszerek egyik legkényesebb pontját – az 1986 óta kidolgozott és használt tárgyszójegyzékünk áttöltése tette lehetővé. A magyar kifejezések mellé szinonimaként leírtuk az angol megfelelőt (lehetőség szerint követve a CAB-tezauruszt). Állományunk kétharmad része angol és német nyelvű dokumentum, a menük nyelvét pedig angolra is visszaválthatjuk, így katalógusunk az egyetem idegen ajkú hallgatóinak is teljes értékű tájékoztatást nyújt.

A CD-ROM adatbázisokat és saját, éppen „születő” gépi katalógusunkat az érdeklődők természetesen önállóan használhatják. Ezt technikailag lehetővé teszi a fejlesztés keretében kiépült helyi hálózat (LAN), az olvasótermi terminál, valamint az oktatásra, bemutatóra is alkalmas (egyelőre) három géppel ellátott külön olvasói helyiség.

Fejlődésünkkel párhuzamosan megjelentek a CD-ROM adatbázisok a többi budapesti nagy szakkönyvtárban is, így olyan esetekben is ehhez a technikához folyamodunk, illetve folyamodik az olvasó, amikor helyben nincs meg a lemez.

Mindennek eredményeként 1993-ban már csak 29 online keresést végeztünk, 1994 első negyedében mindössze három alkalommal kapcsolódtunk szolgáltatóközpontokhoz.

A fejlődés remélt és váratlan hatásai

A CD-ROM-beszerzési és online használati költségek összehasonlító elemzése helyett az így kialakult

információs rendszer néhány pozitív és negatív hatására szeretnénk felhívni a figyelmet.

- ▶ A keresések száma e népszerű eszközök segítségével olyan nagy mértékben nőtt, hogy az egyetemen belüli használatot nem is tartjuk nyilván, egyes tanszékek már közvetlenül folytathatnak irodalomkutatást.
- ▶ Örvendetesen és folyamatosan nőtt a primer dokumentumok szolgáltatása iránti igény, ami az olvasószolgálat munkáját mintegy megduplázta. Most szembesültünk igazán azzal a szomorú ténnyel, hogy a primer dokumentumok (különösen a folyóiratok) választéka a tudományterület lehetőségeihez képest milyen szerény könyvtárunkban. Kedvezőtlen jelenségként értékeljük a következőket:

- ▶ A mindenképpen fizetendő online költségek elkerülésére az olvasók sokszor lemondanak a régebbi, vagy az egészen friss referátumokról. Ugyanígy indokkal ejtik el a területet érintő egyéb adatbázisok anyagának online keresését.
- ▶ Az önálló használat esetén a gyakorlat hiánya miatt a keresési stratégiák gyakran nem megfelelőek, és ami még rosszabb, ezt az olvasók nem is veszik észre. A részleges eredményt teljesnek tekintik, miközben alulinformáltak. Ez a probléma fokozódik, ha intézményen belüli munkahelyen, de a könyvtári környezet nélkül is használhatják a rendszereket, s még inkább, ha az egész szakma elérheti majd az adatokat hálózaton keresztül, a központi gépről.

A megoldás kézenfekvő, az online adatbázisközpontok már bejárták ezt az utat: a könyvtáraknak át kell helyezniük a hangsúlyt a felhasználók képzésére.

Az Állatorvostudományi Egyetemen jelenleg egy 16 órás program keretében a doktoranduszok, a hallgatók, kellő érdeklődés esetén a későbbiekben állatorvoscsoporthoz vesznek részt az *Irodalomkutatási ismeretek* elnevezésű kurzuson. A tematika röviden:

- ▶ az irodalomkutatás iránya, a referáló szolgáltatások jellemzői;
- ▶ az adatbázis-szervezés és az online rendszerek általános kérdései;
- ▶ a SPIRS rendszer, a CAB Abstracts és a MEDLINE CD-ROM adatbázis részletes ismertetése;
- ▶ néhány határterületi adatbázis leírása;
- ▶ keresés az ÁOTE anyagában, saját TINLIB rendszerünk használata;
- ▶ tudnivalók a publikálásról, valamint egyéni gyakorlatok.

Minden témakörnek természetesen főleg az állatorvosi területre specializált részeivel foglalkozunk. A kurzus technikai feltételét az egyetemen működő számítógépes oktatóterem és a könyvtár közötti közvetlen kapcsolat biztosítja.

Beérkezett: 1994. április 25-én.